

نگاشت نقشه علمی مقالات نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸

۱- سعیده میرحق جو لنگرودی* ۲- فاطمه علی نژاد چمازکتی**

۱- عضو هیات علمی، مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری و پایگاه استنادی علوم جهان اسلام، شیراز، ایران

۲- عضو هیات علمی، مرکز منطقه‌ای اطلاع‌رسانی علوم و فناوری و پایگاه استنادی علوم جهان اسلام، شیراز، ایران

(تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۲۵؛ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۶/۱۵)

چکیده

در دهه‌های گذشته مطالعه و ترسیم نقشه‌های علمی به عنوان یکی از شاخص‌های مطالعات علم‌سنجی در حوزه‌های مختلف اهمیت و افزایش یافته است. پژوهش حاضر به بررسی تولیدات علمی در نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی در پایگاه ISC می‌پردازد. هدف این پژوهش بررسی و سنجش فعالیت‌های علمی نویسندگان در نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی به همراه ترسیم شبکه علمی آن‌ها به منظور رویت‌پذیری اطلاعات علمی منتشر شده است که از طریق نشان دادن تعاملات میان نویسندگان و دانشگاه‌ها دنبال شده است. این پژوهش از نوع مطالعات علم‌سنجی است که به همراه روش کمی و تحلیل استنادی انجام شد. جامعه پژوهش، تمامی مقالات نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ است که در نمایه استنادی علوم جهان اسلام نمایه شده است. نقشه‌ها با استفاده از تکنیک‌های تحلیل هم‌استنادی و با کمک نرم‌افزار VOSviewer ترسیم شد. یافته‌های این پژوهش گویای آن است که مشارکت‌های علمی نویسندگان نشریه در سطح مطلوبی قرار دارد و بین متغیرهای ارتباطات علمی با تولیدات علمی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد؛ بدین صورت که نویسندگان دارای تولیدات بیشتر، مشارکت بیشتری با سایر نویسندگان در نوشتن مقالات دارند. نتایج پژوهش حاضر بر اهمیت اهتمام به تألیف مقاله در نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی و مشارکت علمی بین نویسندگان و دانشگاه‌ها تأکید می‌کند.

واژگان کلیدی: تولیدات علمی، نمایه استنادی علوم، مشارکت علمی، نقشه علمی،

نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی.

* نویسنده مسئول (E- mail: mirhaghjoo@isc.gov.ir)

** E- mail: alinezhad@isc.gov.ir

مقدمه

امروزه نشریات علمی در انتقال اطلاعات جاری علمی نقش مهمی دارند و نمایانگر دستاوردهای جامعه علمی در گسترده‌ترین ابعاد خود از نظر جهانی و ملی و منطقه‌ای هستند و به تعبیری می‌توان گفت مجلات علمی هر جامعه، نموداری از حیات علمی آن جامعه به‌شمار می‌آیند. گسترش روزافزون تعداد و شمارگان نشریات علمی از یک سو و استقبال، استفاده و وابستگی وسیع جامعه علمی به آن‌ها از سوی دیگر، بررسی کمی و کیفی نشریات ادواری را به یکی از مهم‌ترین مسایل ارزیابی این نوع منابع تبدیل کرده است.

امروزه پژوهش‌های علمی به دلیل جهانی شدن و توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات، ماهیت و گستره بین‌المللی پیدا کرده‌اند. در این میان، نشریات علمی تخصصی نقش مهمی در تبادل اطلاعات علمی در سطح جهانی ایفا می‌کنند تا جایی که پژوهشگران مختلف از سراسر دنیا تلاش می‌کنند پژوهش‌های ارزشمندی انجام داده و تأثیرگذاری یافته‌های پژوهشی خود را از طریق انتشار در مجله‌های معتبر بین‌المللی افزایش دهند. به عبارت دیگر، می‌توان بیان کرد که گاهی در جوامع علمی و دانشگاهی کیفیت برون‌داد علمی یک پژوهشگر براساس کیفیت نشریه منتشرکننده آن برون‌داد سنجیده شود. از این رو، در این گونه محیط‌ها، مجله‌های منتشرکننده برون‌دادهای علمی جهت استخدام، ارزیابی عملکرد و ارتقای افراد مورد ارزیابی قرار می‌گیرند.

یکی از عواملی که نشان‌دهنده اعتبار نشریات علمی و تخصصی محسوب می‌شود، نمایه شدن آن‌ها در پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی معروف جهان است. حضور نشریات علمی هر کشور در پایگاه‌های اطلاعاتی و استنادی معتبر جهانی می‌تواند بسترهای لازم را برای انتشار و دسترس‌پذیر کردن تعداد بیشتری از تولیدات علمی آن کشور در سطح بین‌المللی فراهم آورده و زمینه‌های حضور موثرتر جامعه پژوهشی آن کشور را در فرآیند ارزیابی و انتشار تولیدات علمی جهانی ایجاد کند (نوروزی چاکلی و همکاران، ۱۳۸۸: ۱۷۷).

علاوه بر این، چنانچه بخواهیم سیری در دنیای ترجمه داشته باشیم، ترجمه نوعی سرگرمی زائد یا امری نشان‌دهنده فرهیختگی فرد به‌شمار نمی‌رود، بلکه با گام‌هایی رو به جلو، فاصله بسیاری از آن نقش سنتی خود گرفته است و جهان به لطف وسایل ارتباط جمعی تبدیل به دهکده‌ای کوچک شده است که همه حوادث در زمانی بسیار اندک به زبان‌های مختلف ترجمه می‌شود و در اختیار ملل و گروه‌های مختلف جامعه قرار می‌گیرند. همچنین در روزگار کنونی، ترجمه چنان جایگاه و اهمیتی دارد که تبدیل به ضرورتی حتمی برای همه کشورها و ملل شده است (گنجیان، ۱۳۹۷: ۹۶). با وجود اهمیت و نقش مهم این امر و در راستای عملکرد پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، پژوهش حاضر را به سوی مبحثی نوین سوق خواهیم داد.

از آن‌جا که تحلیل نشریه از حیث تولیدات و ارتباطات علمی، انجام می‌شود مقدمه‌ای بر این مبحث ذکر شد.

۱. بیان مسأله

ارتباطات علمی، مجموعه‌ای از ارتباط اجتماعی و موضوعی چند وجهی است که تحت یک تحول عمیق قرار گرفته است. جامعه‌شناسان علم، بر اهمیت ارتباطات به عنوان سازوکار اصلی تکوین و تولید علم تاکید کرده‌اند و پیشرفت علم را بازتابی از نظام ارتباطی آن می‌دانند. ارتباط علمی در درون سازمان‌های آموزشی و پژوهشی نیز همواره یکی از عوامل تأثیرگذار بر تولید و گسترش دانش بوده است و این ارتباطات زمینه ایجاد انسجام و هماهنگی در جامعه علمی است (محمدی، ۱۳۸۶: ۵۲).

توانایی دانشمندان در برقراری ارتباط علمی در سطح ملی و بین‌المللی، یکی از مهم‌ترین عواملی است که به افزایش فعالیت‌های پژوهشی در میان پژوهشگران منتهی می‌شود. به همین سبب، نقش مهمی در توسعه علمی دارد و مورد توجه سازمان‌های آموزشی و پژوهشی قرار

گرفته است. یکی از این راهکارها که سال‌ها است به جامعه علمی وارد شده و مورد استقبال دانشمندان و پژوهشگران حوزه‌های مختلف علوم قرار گرفته، مشارکت و همکاری در تحقیق است. پژوهشگران به خوبی به ضرورت این امر واقف شده و به آن به عنوان راهی برای حل دشواری‌های موجود بر سر راه پیشرفت و توسعه علم می‌نگرند.

بدیهی است ارتباطات علمی تحت تأثیر عوامل مختلفی قرار دارد که بی‌توجهی یا کم‌توجهی به آن سبب ضعف ارتباطات علمی در جامعه علمی خواهد شد. همکاری‌های علمی به خصوص در سطح بین‌المللی می‌تواند برای پژوهشگران و دانشگاه‌ها مزایایی به همراه داشته باشد و باعث افزایش کیفیت برون‌دادهای پژوهشی آن‌ها شود.

نتیجه تحقیق کوزابکو نشان می‌دهد راهبردهای هم‌نویسندگی تأثیرات متفاوتی روی بهره‌وری علمی داشته‌اند و پژوهشگری که به عنوان یک واسطه میان سایر محققان عمل می‌کند، اغلب همان محقق پرتولید در حوزه مورد بررسی است (Kuzhabekova, 2011: 176). در ایران نیز توجهات به طور جدی به سمت تولیدات علمی در سطح ملی و بین‌المللی سوق یافته است به طوری که کمیت و کیفیت برون‌داد پژوهشی به عنوان یکی از شاخص‌های اصلی عملکرد دانشگاه‌ها است و از این شاخصه به عنوان یکی از معیارهای رتبه‌بندی دانشگاه‌ها در عرصه‌های ملی و بین‌المللی استفاده می‌شود. در نتیجه پژوهشگران شاغل در مراکز علمی و پژوهشی از جانب سیاست‌گذاران علمی ترغیب به انجام پژوهش و انتشار آن در نشریات معتبر می‌شوند (خاصه و همکاران، ۱۳۹۰: ۵۴).

انتخاب موسسه اطلاعات علمی ISC به عنوان پایگاه اطلاعاتی این پژوهش برای آن است که امکان استفاده گسترده از تحلیل استنادی را از طریق ایجاد نمایه استنادی علوم، فراهم آورد. همچنین به دلیل اهمیت موضوع ترجمه در ادبیات، جامعه پژوهش، مقالات پژوهش‌های ترجمه که در پایگاه ISC نمایه شده است را مورد تحلیل و بررسی قرار می‌

دهد و به بررسی تولیدات علمی در حوزه ترجمه و ادبیات در پایگاه ISC و ترسیم نقشه دانش آن خواهد پرداخت.

۲. پرسش های پژوهش

در این پژوهش هفت سوال مطرح شده است که عبارتند از:

- ۱- روند تألیف مقالات نشریه پژوهش های ترجمه در زبان و ادبیات عربی در سال های چگونه بوده است؟
- ۲- پژوهشگران پرکار نشریه پژوهش های ترجمه در زبان و ادبیات عربی از نظر تعداد مقاله، تعداد استناد و فراوانی مشارکت چه کسانی هستند؟
- ۳- الگوی مشارکت و نسبت تولیدات انفرادی و مشارکتی نویسندگان نشریه پژوهش های ترجمه در زبان و ادبیات عربی چگونه است؟
- ۴- توزیع مشارکت درون و برون سازمانی نویسندگان نشریه پژوهش های ترجمه در زبان و ادبیات عربی چگونه است؟
- ۵- وضعیت فراوانی نویسندگان مقالات نشریه پژوهش های ترجمه در زبان و ادبیات عربی برحسب جنسیت چگونه است؟
- ۶- ساختار شبکه هم نویسنده گی در میان نویسندگان نشریه پژوهش های ترجمه در زبان و ادبیات عربی چگونه است؟
- ۷- ساختار شبکه هم نویسنده گی در میان موسسات همکار در نشریه پژوهش های ترجمه در زبان و ادبیات عربی به چه صورت است؟

۳. پیشینه پژوهش

مرادی مقدم و همکاران (۱۳۹۸) در مقاله ای، شبکه هم نویسنده گی پژوهشگران دانشگاه سمنان را در پایگاه Web of Science ترسیم کردند. نتایج نشان داد که حوزه های

مهندسی، فیزیک و ریاضی، حوزه‌های مورد علاقه محققان دانشگاه سمنان برای انتشار مدارک علمی بوده است. نرخ رشد تولیدات علمی نویسندگان دانشگاه سمنان در نیم قرن اخیر ۴۳/۲۲ بوده است که روند رو به رشد بسیار خوبی محسوب می‌شود.

زندیان و همکاران (۱۳۹۸) به تحلیل شبکه همکاری علمی پژوهشگران حوزه پزشکی ایران با استفاده از شاخص‌های شبکه اجتماعی در پایگاه Web of Science طی سال‌های ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۳ پرداختند و به این نتیجه دست یافتند که اولویت‌های پژوهشی و تخصیص بودجه‌های مناسب در تمام حوزه‌های پزشکی به ویژه حوزه‌هایی که مقالات علمی کمتری نسبت به دیگر حوزه‌ها دارند باید تعیین شود. در این پژوهش، شبکه قوی و موثری از همکاری بین پژوهشگران ایرانی حوزه موضوعی پزشکی موجود است.

دانیالی و نقشینه (۱۳۹۷) به مطالعه روند پژوهش و ترسیم نقشه دانش قلمروهای پژوهشی فعال حوزه بازیابی تصویر پرداختند. پژوهشگران تمامی مقالات نمایه شده در Web of Science طی سال‌های ۲۰۰۱ تا ۲۰۱۲ میلادی را در ارتباط با بازیابی تصویر مورد ارزیابی قرار داده و به این نتیجه دست یافتند که حوزه بازیابی تصویر دارای روابط میان‌رشته‌ای نسبتاً گسترده‌ای است. در این پژوهش، ایران در رشته مورد بررسی با سایر کشورها ارتباط و تعامل علمی چشمگیری داشته است.

اصنافی و همکاران (۱۳۹۶) به ترسیم و تحلیل شبکه هم‌نویسندگی مقالات کنگره ملی «آسیب‌شناسی خانواده» پرداختند. یافته‌ها نشان داد که الگوهای دونفره و سه نفره بیشترین الگوهای تألیف گروهی را به خودش اختصاص داده است. همچنین الگوی تألیف مقالات در طول شش دوره این کنگره اکثراً به صورت گروهی و مشارکتی بوده است. علاوه بر این، شبکه از انسجام پایینی برخوردار است.

پرهام‌نیا و همکاران (۱۳۹۶) در مقاله‌ای به شناسایی میزان عوامل اثرگذار رفتاری بر ارتباطات علمی و تولیدات علمی اعضای هیأت علمی دانشگاه‌های ایران پرداختند. نتایج

آن‌ها نشان داد که بین متغیرهای ارتباطات علمی با تولیدات علمی همبستگی مثبت و معناداری مشاهده شد. تولیدات علمی می‌تواند با توسعه ارتباطات علمی افزایش یابد در صورتی که میان عوامل رفتاری با تولیدات علمی همبستگی معناداری وجود ندارد.

ارشدی و همکاران (۱۳۹۶) در پژوهشی به ترسیم و تحلیل شبکه‌های هم‌نویسی پژوهشگران دانشگاه شهید بهشتی در حوزه‌های علوم اجتماعی، انسانی و هنر پرداختند. نتایج پژوهش حاکی از آن است در بررسی شاخص‌های کلان تحلیل شبکه، شبکه هم‌نویسی پژوهشگران دانشگاه شهید بهشتی از انسجام کافی برخوردار نیست. در بررسی شبکه‌های هم‌نویسی دانشگاه‌ها نیز مشخص شد که دانشگاه‌های علوم پزشکی شهید بهشتی، علوم پزشکی تهران، دانشگاه تهران، تربیت مدرس و دانشگاه علوم پزشکی بقیه‌الله از نظر شاخص‌های خرد تحلیل شبکه، بهترین موقعیت را در شبکه هم‌نویسی دانشگاه‌ها دارا بوده‌اند.

سجادیان و محمدی (۱۳۹۵) در مقاله‌ای ساختار شبکه علمی هم‌نویسندگی و شبکه همکاری مقالات ارائه شده در چهاردهمین، پانزدهمین و شانزدهمین همایش صنایع دریایی را ترسیم کردند. نتایج پژوهش ایشان نشان داد که ارتباط نسبتاً کمی بین گره‌های موجود در شبکه اجتماعی هم‌نویسندگی پژوهشگران دریایی وجود دارد. اکثر مولفه‌ها دوتایی و چندتایی هستند و مولفه‌های بزرگ از گره‌های کمی تشکیل شده‌اند. ارتباط منسجمی بین گره‌های موجود در مولفه‌های بزرگ هم وجود ندارد و این امر سبب شده تا قطر شبکه اجتماعی موجود در بین این پژوهشگران افزایش یابد و جریان اطلاعات بین اعضای شبکه به کندی صورت گیرد. این امر نشان می‌دهد شبکه‌های هم‌نویسندگی موجود در همایش نسبتاً سست و گسسته است.

بیگلو و ابوطالبی (۱۳۹۵) در مقاله‌ای به ترسیم شبکه هم‌تألفی پژوهشگران حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی پرداختند. یافته‌های آن‌ها حاکی از آن است که انتشار مقالات علمی در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی روندی صعودی دارد. هم‌چنین کشورهای

ایالات متحده، چین و انگلستان در حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی در صدر کشورها قرار دارند. با وجود اهمیت و ضرورت انجام فعالیت‌های پژوهشی به صورت مشترک که منجر به افزایش کیفیت آن‌ها می‌شود در رشته کتابداری و اطلاع‌رسانی، میزان همکاری علمی محققان بسیار پایین است و پژوهشگران این حوزه علاقه چندانی به خلق آثار علمی به صورت گروهی ندارند.

صبح^۱ و همکاران (۲۰۱۹) در مقاله‌ای به بررسی شبکه‌های همکاری علمی در پاکستان طی سال‌های ۱۹۹۶ تا ۲۰۱۰ و تأثیر آن‌ها بر عملکرد تحقیقات علمی پرداختند. نتایج نشان داد که شدت همکاری در سال‌های مورد بررسی یکنواخت نبوده است، اما به صورت کلی میانگین تولیدات علمی، متغیری است که بیشتر اوقات با همکاری و ارتباط علمی رابطه مثبت دارد.

وانگ^۲ و همکاران (۲۰۱۲) در پژوهشی صورت‌های مختلف همکاری علمی و شبکه اجتماعی نویسندگان در حوزه محاسبات اجتماعی را مورد بررسی قرار می‌دهد. نتایج نشان می‌دهد که همکاری علمی در بین موسسات و نویسندگان این حوزه بسیار رواج دارد. در سطح فردی و موسسه‌ای بهره‌وری علمی موثر بوده و همکاران فعال، اغلب انتقال‌دهنده دانش هستند.

یان، دینگ و ژو^۳ (۲۰۱۰) در پژوهشی به مطالعه شبکه هم‌تألیفی پژوهشگران کتابداری و اطلاع‌رسانی چینی در ۱۸ نشریه اصلی در یک دوره زمانی ۶ ساله پرداختند. یافته‌ها نشان داد که این شبکه، شبکه جهانی کوچکی را تشکیل می‌دهد که افراد می‌توانند با یکدیگر پیوند برقرار کنند. در این شبکه، تعداد معدودی نویسنده به طور گسترده با سایر مولفان همکاری داشتند و اکثر نویسندگان با تعداد کمی از مولفان دیگر همکاری داشتند.

1- Sabah

2- Wang

3- Yan, Ding and Zhu

گوسارت و اوزمان^۱ (۲۰۰۸) در پژوهش خود با عنوان شبکه‌های هم‌نویسندگی در علوم اجتماعی در ترکیه به بررسی دو پایگاه اطلاعاتی SSCI و ULAKBIM پرداختند. نتایج نشان دادند که شبکه هم‌نویسندگی عمدتاً از گروه‌های مجزا تشکیل شده و بین پژوهشگران دو پایگاه اشتراک کمی وجود دارد.

بررسی پژوهش‌های پیشین نشان می‌دهد که شبکه‌های هم‌نویسندگی و نقشه ارتباط علمی میان نویسندگان دانشگاه‌ها چندان مورد بررسی قرار نگرفته است. از آن‌جا که دانشگاه‌ها نقش مهمی در رشد و توسعه هر کشوری ایفا می‌کنند در نتیجه یکی از شاخص‌های پژوهش و تولید علم هر کشوری، بررسی کمی و کیفی تولیدات علمی دانشگاه‌ها است. پر واضح است که تولیدات علمی و ارتباط علمی رابطه‌ای مستقیم دارند، در نتیجه ارزیابی ارتباط علمی میان نویسندگان در ارتقای جایگاه دانشگاه و ایجاد بستر مناسب برای توسعه فعالیت‌های علمی، ضروری می‌نماید. از آن‌جا که بررسی تمامی تولیدات علمی دانشگاه‌ها و همکاری‌های علمی آن‌ها نیازمند مطالعه‌های گسترده است در این پژوهش ارتباط علمی نویسندگان یکی از دانشگاه‌های کشور مورد مطالعه قرار گرفته است. بر همین اساس پژوهش حاضر به منظور شناسایی همکاری‌های علمی نویسندگان نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی با استفاده از شاخص تحلیل شبکه‌های اجتماعی می‌پردازد.

۴. روش پژوهش

این پژوهش، توصیفی-کاربردی و از نوع مطالعات علم‌سنجی است که به همراه روش کمی و تحلیل استنادی انجام شده و به منظور ترسیم شبکه‌های هم‌نویسندگی از روش تحلیل شبکه استفاده شده است. ابزار گردآوری داده‌ها، پایگاه استنادی علوم جهان اسلام و ابزار تحلیل داده‌ها، نرم‌افزارهای ترسیم شبکه VOSviewer است. جامعه پژوهش شامل

تمامی تولیدات علمی نویسندگان در نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی در پایگاه ISC است. ابتدا با استفاده از جست‌وجوی پیشرفته در پایگاه ISC کلیه رکوردهای تولید شده توسط نویسندگان ایرانی مورد بازبینی قرار گرفت. ۱۵۶ مدرک در ۲۱ شماره بازبینی شد، سپس با استفاده از گزینه تحلیل به تفکیک، نویسندگان و موسسات نمایه به دست آمده، مشخص شد. سپس نتایج جست‌وجو برای رسم نقشه دانش به نرم‌افزار ترسیم شبکه VOSviewer وارد شد. در نتیجه نقشه همکاری‌های علمی پژوهشگران و نیز ترسیم نگاشت مشارکت موسسات با استفاده از این نرم‌افزار ترسیم شد.

۵. یافته‌ها

یافته‌های این پژوهش با توجه به پرسش‌های مطرح شده به این شرح هستند: در پاسخ به پرسش اول مبنی بر اینکه «روند تألیف مقالات نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ چگونه بوده است؟»، توزیع فراوانی مقالات تألیفی نویسندگان نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی در پایگاه ISC در جدول (۱) نشان داده شده است.

با توجه به جدول (۱)، مقالات نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی در تمامی سال‌ها به‌جز در سال ۱۳۹۰، روند صعودی و رو به رشدی داشته است. کمترین فراوانی مقالات مربوط به سال ۱۳۹۰ با ۵/۱۳ درصد تولید و بیشترین فراوانی مربوط به سال ۱۳۹۱ با ۲۰/۵۱ درصد تولید است. عدد پایین مقالات در سال ۱۳۹۰ به دلیل تک شماره‌ای بودن این نشریه است و دلیل ضعف نشریه نیست. نشریه مورد بررسی در سال ۱۳۹۰ تک شماره، در دو سال ۱۳۹۱ و ۱۳۹۲ چهار شماره‌ای بوده و از سال ۱۳۹۳ به بعد دو شماره‌ای شده و در قالب دو فصلنامه به چاپ رسیده است.

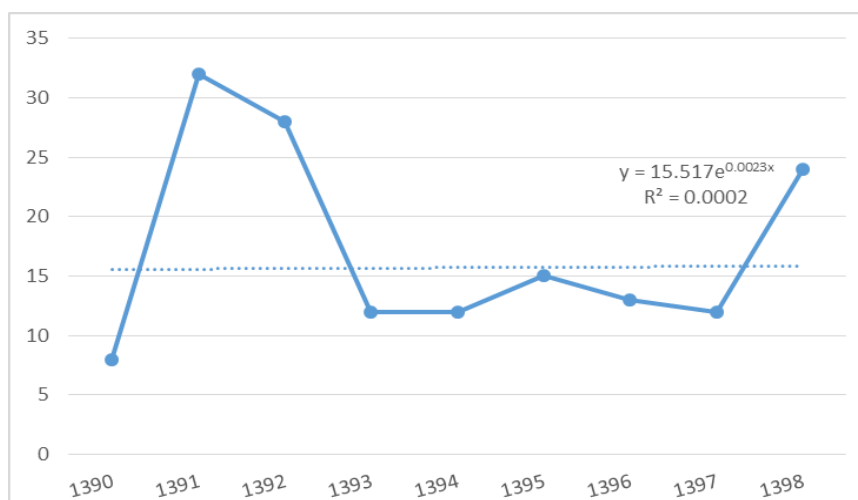
در نمودار (۱) فراوانی مقالات نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی طی سال‌های ۱۳۹۰-۹۸ نشان داده شده است. محور افقی سال‌های مورد بررسی و محور عمودی نشانگر فراوانی مقالات آن سال‌ها است. به منظور بررسی و تبیین روند رشد تولیدات علمی از الگوی رگرسیون نمایی^۱ استفاده شد.

جدول (۱): روند تألیف مقالات نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی در سال‌های

۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸

سال نشر	تعداد تولیدات	درصد
۱۳۹۰	۸	۵/۱۳
۱۳۹۱	۳۲	۲۰/۵۱
۱۳۹۲	۲۸	۱۷/۹۵
۱۳۹۳	۱۲	۷/۶۹
۱۳۹۴	۱۲	۷/۶۹
۱۳۹۵	۱۵	۹/۶۲
۱۳۹۶	۱۳	۸/۳۳
۱۳۹۷	۱۲	۷/۶۹
۱۳۹۸	۲۴	۱۵/۳۸

منبع: یافته‌های پژوهش

نمودار (۱): فراوانی مقالات نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی

منبع: یافته‌های پژوهش

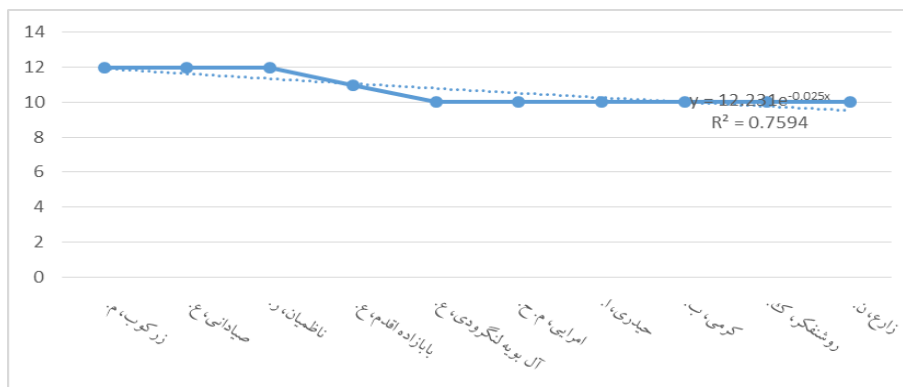
همانگونه که در نمودار (۱) مشخص است، نمودار دارای شیب چندانی نیست و عدد مقالات در سال‌های مختلف تقریباً متفاوت بوده است. تولیدات علمی این حوزه در سال ۱۳۹۱ بیشترین شیب رو به رشد را دارد. درحالی‌که در سال ۱۳۹۲ و به ویژه در سال ۱۳۹۳ تعداد مقالات این نشریه سیر نزولی پیدا کرده بود. در سال ۱۳۹۸ بار دیگر نشریه روند رشد تعداد مقالات را از سر گرفت و عدد مقالات خود را افزایش داد. بررسی روند تولیدات علمی نشانگر رشدی معادل ۰/۲ درصدی در انتشارات علمی این نشریه است.

در پاسخ به پرسش دوم مبنی بر اینکه «پژوهشگران برتر نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی از نظر تعداد مقاله، تعداد استناد و فراوانی مشارکت چه کسانی هستند؟» باید گفت که امروزه برای بررسی عملکرد پژوهشگران از شاخص‌های مختلف علم‌سنجی استفاده می‌شود که از آن میان می‌توان به تعداد مقاله و تعداد استناد اشاره کرد. بررسی‌ها نشان داد که «منصوره زرکوب» با تألیف و مشارکت در ۶ مقاله به عنوان فعال‌ترین

پژوهشگر این نشریه به شمار می‌رود. پس از او «رضا ناظمیان» و «زهرا قربانی» با ۵ مقاله در جایگاه بعدی قرار دارند.

به لحاظ تعداد استناد دریافتی، بررسی‌ها نشان داد که مجموع ۱۵۶ مقاله نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی تاکنون در پایگاه استنادی جهان اسلام ۹۳ استناد دریافت کرده است. به عبارت دیگر، متوسط استناد هر مقاله ۱/۷ بوده است. در میان مقالات این نشریه، مقاله «چالش‌های ترجمه‌پذیری عناصر فرهنگی در رمان «اللصّ و الكلاب» نجیب محفوظ؛ مقایسه دو ترجمه با تکیه بر چارچوب نظری نیومارک» که در سال ۱۳۹۲ توسط «کبری روشنفکر، هادی نظری منظم و احمد حیدری» تألیف شد با ۶ استناد دریافتی به عنوان پراستنادترین مقاله این نشریه به شمار می‌روند.

در خصوص پراستنادترین پژوهشگران این نشریه، بررسی‌ها نشان داد «کبری روشنفکر» با ۲ مقاله دارای استناد و «منصوره زرکوب» با ۳ مقاله دارای استناد در پایگاه استنادی جهان اسلام توانستند هر دو با ۷ استناد به عنوان پراستنادترین نویسندگان این نشریه به شمار روند. بررسی‌های صورت گرفته در خصوص استنادهای دریافتی مقالات این نشریه نشان می‌دهد تعداد ۵۴ مقاله توانستند در سال‌های مختلف استناد دریافت کنند و مجموع استنادهای دریافتی ۹۳ بود. میانگین تعداد استناد به مقاله در بازه زمانی پژوهش ۰/۶ است. از لحاظ مشارکت و همکاری، یافته‌های پژوهش نشان داده است «منصوره زرکوب»، «علی صیادانی» و «رضا ناظمیان» در میان نویسندگان بیشترین مشارکت را دارند. در نمودار (۲) نویسندگانی که بیشترین همکاری را در نوشتن مقالات با سایر نویسندگان دارند و دارای نفوذ بالایی در شبکه هم‌نویسندگی هستند، آمده است. به منظور بررسی و تبیین روند مقالات نویسندگان از الگوی رگرسیون نمایی^۱ استفاده شد. محور افقی، اسامی نویسندگانی و محور عمودی نشانگر فراوانی مشارکت نویسندگان در نوشتن مقالات است.

نمودار (۲): نویسندگان دارای بیشترین مشارکت در نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی طی سال‌های ۹۸-۱۳۹۰

منبع: یافته‌های پژوهش

بر اساس نمودار (۲)، نویسندگانی همانند «زرکوب»، «صیادانی» و «ناظمیان» که نمره مرکزیت بالایی دارند، گره‌ها و فرصت‌های بیشتری دارند. این افراد دارای نفوذ در شبکه هم‌نویسندگی هستند و نقش محوری در تولید مقالات دارند و پیونددهندگان ساختار شبکه هم‌نویسندگی محسوب می‌شوند.

در پاسخ به پرسش سوم پژوهش، مبنی بر اینکه «الگوی مشارکت و نسبت تولیدات انفرادی و مشارکتی نویسندگان نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی چگونه است؟» نتایج اولیه نشان داد که تا زمان انجام پژوهش تعداد ۱۵۶ مقاله منتشر شده است و تعداد ۳۰۹ نویسنده در انتشار مقاله در این نشریه نقش داشتند و به طور میانگین ۲ نفر در هر مقاله سهم بوده‌اند. این عدد حاکی از میل به مشارکت گروهی نویسندگان دارد. بیشترین مشارکت نویسندگان در سال‌های ۱۳۹۵، ۱۳۹۶ و ۱۳۹۸ با میانگین حدود ۴۰/۲ نفر در هر مقاله بوده که نشان‌دهنده افزایش تمایل به مشارکت و کار گروهی در میان نویسندگان در این سال‌ها دارد.

با نگاهی به جدول (۳) می‌توان دریافت الگوی مشارکت نویسندگان در سال‌های ۹۸-۱۳۹۰، حاکی از آن است که پژوهش‌ها بیشتر با همکاری دو نویسنده انجام گرفته است؛ یعنی حدود ۴۴ درصد از مقالات نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی طی بازه مورد بررسی توسط دو نویسنده تألیف شده است. علاوه بر این، ۳۱ درصد مقالات تک نویسنده بوده و مقالات با همکاری سه، چهار و پنج نویسنده، حدود ۲۵ درصد از کل مقالات را به خود اختصاص داده‌اند. به عبارت دیگر، حدود نیمی از مقالات نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی در سال‌های مورد بررسی با همکاری دو نویسنده به نگارش درآمده - است. همچنین آمار نشان‌دهنده میزان بالای همکاری علمی نویسندگان در تولید مقالات نشریه است و بیانگر آن است که ۷۰ درصد از نویسندگان نشریه، روابط هم‌نویسندگی دارند.

جدول (۳): الگوی مشارکت نویسندگان در تألیف مقالات به تفکیک سال

سال	تک نویسنده	دو نویسنده	سه نویسنده	چهار نویسنده
۱۳۹۰	۳	۵	۰	۰
۱۳۹۱	۲۰	۱۲	۰	۰
۱۳۹۲	۳	۱۷	۸	۰
۱۳۹۳	۴	۷	۱	۰
۱۳۹۴	۴	۵	۳	۰
۱۳۹۵	۳	۶	۳	۳
۱۳۹۶	۳	۳	۵	۲
۱۳۹۷	۴	۶	۲	۰
۱۳۹۸	۵	۴	۱۱	۱
درصد	۳۱/۴۱	۴۱/۶۷	۲۱/۱۵	۳/۸۵

منبع: یافته‌های پژوهش

جدول (۴)، یافته‌های پژوهش در پاسخ به پرسش سوم پژوهش؛ یعنی «توزیع مشارکت درون و برون سازمانی نویسندگان نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی چگونه است؟» است.

جدول (۴): توزیع فراوانی مشارکت نویسندگان درون و برون سازمانی در تألیف مقالات گروهی

طی سال‌های ۹۸-۱۳۹۰

سال	درون سازمانی	برون سازمانی
۱۳۹۰	۳	۲
۱۳۹۱	۱۰	۲
۱۳۹۲	۱۸	۷
۱۳۹۳	۶	۲
۱۳۹۴	۷	۱
۱۳۹۵	۱۲	۰
۱۳۹۶	۷	۳
۱۳۹۷	۳	۵
۱۳۹۸	۱۱	۸
درصد	۷۱/۹۶	۲۸/۰۴

منبع: یافته‌های پژوهش

در جدول (۴)، همکاری علمی پژوهشگران مشخص شده است که در این رابطه، بیشترین همکاری علمی بین پژوهشگران از یک دانشگاه بوده و نتایج نشان داده است محققان بیشتر تمایل دارند با پژوهشگران از دانشگاه خود مشارکت داشته باشند و مقالات گروهی تألیف کنند و نسبت مشارکت گروهی نویسندگان برون‌دانشگاهی در این نشریه چندان زیاد نیست. همان‌گونه که جدول (۴) نشان می‌دهد، نویسندگان نشریه تمایل دارند با

محققان دانشگاه خود کارهای پژوهشی انجام دهند و مقاله تألیف کنند و کمتر دیده می شود که استاد و یا دانشجویی با استاد یا دانشجوی دانشگاه دیگر با همکاری هم و به صورت مشترک مقاله تألیف کنند. براساس جدول (۴) در سال ۱۳۹۵ تمام مشارکت‌ها درون سازمانی بوده است و به صورت کلی حدود ۷۰ درصد مقالات مشترک توسط نویسندگان یک دانشگاه و ۳۰ درصد مقالات توسط نویسندگانی از دانشگاه‌های مختلف تألیف شده است.

در پاسخ به پرسش پنجم این پژوهش مبنی بر اینکه «وضعیت فراوانی نویسندگان مقالات نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی برحسب جنسیت چگونه است؟» باید گفت که امروزه حضور زنان در عرصه‌های علمی یکی از مباحث بحث برانگیز به شمار می‌رود. نادیده گرفتن زنان - به عنوان نیمی از منابع انسانی جامعه - از حضور در فرآیند توسعه به مفهوم کند کردن چرخ توسعه جامعه است. در نتیجه همواره این سوال مطرح می‌شود که جایگاه واقعی زنان در تولید علم کجا است؟ در این مقاله نیز سهم زنان و مردان در تولید مقاله در نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی مورد بررسی قرار گرفت. داده‌ها نشان داد از مجموع ۳۰۹ نویسنده نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی، ۲۲۰ نفر مرد و ۸۹ نفر زن هستند. به عبارت دیگر، حدود ۷۰ درصد نویسندگان این نشریه را مردان و ۳۰ درصد آن‌ها را زنان تشکیل داده‌اند. در جدول (۵)، وضعیت فراوانی نویسندگان برحسب جنسیت آمده است.

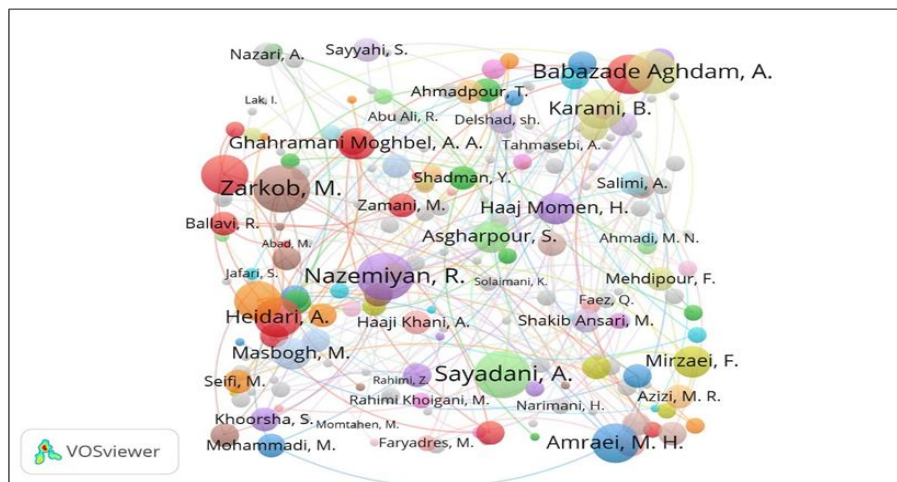
جدول (۵): توزیع فراوانی نویسندگان برحسب جنسیت طی سال‌های ۹۸-۱۳۹۰

سال	نویسندگان مرد	نویسندگان زن
۱۳۹۰	۱۰	۳
۱۳۹۱	۳۳	۱۱
۱۳۹۲	۴۰	۲۱
۱۳۹۳	۱۸	۳
۱۳۹۴	۱۸	۵
۱۳۹۵	۲۹	۷
۱۳۹۶	۲۳	۸
۱۳۹۷	۱۴	۹
۱۳۹۸	۳۵	۲۲
مجموع	۲۲۰	۸۸
درصد	۷۱/۴۳	۲۸/۵۷

منبع: یافته‌های پژوهش

«ساختار شبکه هم‌نویسندگی در میان نویسندگان نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی چگونه است؟» ششمین سوال مطرح شده در این پژوهش بود که در پاسخ به آن باید گفت که شبکه هم‌تألفی پژوهشگران ایرانی نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی با استفاده از نرم‌افزار «وی او اس ویور» ترسیم و تحلیل شد که خروجی آن در تصویر (۱) مشاهده می‌شود. این شبکه از ۱۸۸ گره تشکیل شده که هر یک از گره‌ها بیانگر یک نویسنده است. همچنین سائز گره‌ها، نشان‌دهنده تعداد مقالاتی است که هر نویسنده با سایر نویسندگان هم‌تألفی دارد؛ پیوندهای موجود میان دو گره نمایانگر هم‌تألفی آن دو نویسنده با یکدیگر است. ضخامت خطوط بین نویسندگان بیانگر میزان همکاری آن‌ها در نگارش مقاله است. مجموع چند گره که با هم مشارکت دارند، خوشه را تشکیل می‌دهند.

در این شبکه، ۲۰۴ گره تشکیل شده است که از میان ۳۰۹ نویسنده نشریه، ۶۶ درصد از نویسندگان در آن حضور دارند و با هم تعامل و همکاری دارند. در این شبکه، ۵۸ خوشه دیده می‌شود. بزرگ‌ترین خوشه از ۱۳ نویسنده تشکیل شده است. نویسندگانی که با نویسندگان دیگر بیشترین تعامل را دارند، رئوس شبکه به شمار می‌روند. در شبکه هم‌تألفی نویسندگان نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی «زرکوب»، «صیادانی» و «ناظمیان» رئوس به‌شمار می‌روند که می‌توان از آن‌ها به عنوان تأثیرگذارترین افراد خوشه‌ها نام برد که نقش مهمی در شکل‌گیری و انسجام خوشه‌ها دارند. بزرگ‌ترین خوشه این شبکه، ۱۳ نویسنده دارد که بیشترین تعداد مقالات هم‌تألفی را دارند. نویسندگان در یک شبکه بزرگ با سایر نویسندگان مشارکت علمی دارند. «حیدری»، «روشنفکر» و «زارع» نویسندگانی هستند که در بزرگ‌ترین خوشه این شبکه، بیشترین مقالات هم‌تألفی را دارند.

تصویر (۱): شبکه هم‌تألفی نویسندگان نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی طی

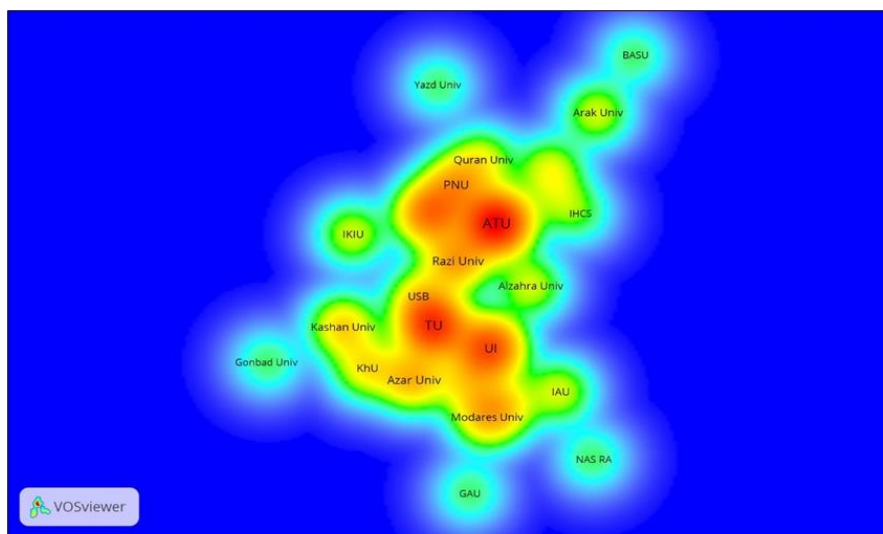
سال‌های ۹۸-۱۳۹۰

منبع: یافته‌های پژوهش

در کنار ترسیم شبکه نویسنده‌گان، بررسی انسجام شبکه و ضریب خوشه‌بندی نیز دارای اهمیت است. انسجام شبکه، مجموعه روابطی است که منجر به اتصال گره‌ها به یکدیگر شده و شبکه را از گسیختگی باز می‌دارد. شاخص تراکم (چگالی) که از تقسیم یال‌های موجود در شبکه بر تعداد کل یال‌های ممکن به دست می‌آید، یکی از شاخص‌های مناسب برای بررسی میزان انسجام شبکه است (روشنی و همکاران، ۱۳۹۲: ۸). چگالی شبکه مورد بررسی برابر با $0/103$ به دست آمده که نشان می‌دهد شبکه حاضر از انسجام نسبتاً خوبی برخوردار است. به عبارت دیگر، $1/03$ درصد از کل روابط ممکن در شبکه مذکور به وجود آمده است. ضریب خوشه‌بندی به تمایل گره‌های موجود در شبکه به تشکیل خوشه‌های مختلف با یکدیگر اشاره دارد. شاخص ضریب خوشه‌بندی شبکه مورد بررسی معادل $0/72$ است که نشان می‌دهد افراد تشکیل دهنده شبکه تمایل نسبتاً زیادی به تشکیل خوشه‌های مختلف دارند. به بیان دیگر، اگر دو نویسنده به طور جداگانه با نویسنده سومی مقاله مشترکی نوشته باشند به احتمال 72 درصد دو نویسنده اول در آینده نیز با یکدیگر هم‌نویسندگی خواهند داشت.

سوال هفتم این پژوهش به این صورت است که «ساختار شبکه هم‌نویسندگی در میان موسسات همکار در نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی به چه صورت است؟». تصویر (۲)، پاسخ این سوال است. در تصویر (۲) نقشه چگالی شبکه هم‌تألیفی موسسات همکار در نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی نمایش داده می‌شود. همان‌گونه که در تصویر مشخص است موسساتی که با هم ارتباطات علمی بیشتری دارند در فاصله نزدیک‌تر و آن‌هایی که ارتباط کمتری دارند در فاصله دورتری نمایش داده شدند. چگالی هر موسسه نیز براساس تعداد تولیدات آن، تعداد گره‌های موسسات مجاور و اهمیت موسسات مجاور تعیین می‌شود. از سوی دیگر قرار گرفتن یک موسسه در مرکز نقشه چگالی نشان‌دهنده اهمیت آن موسسه در شبکه هم‌تألیفی موسسات است. طیف

رنگ‌های زرد تا آبی نمایانگر وزن چگالی بیشتر تا وزن چگالی کمتر موسسات تشکیل دهنده شبکه است.

تصویر (۲): نقشه چگالی شبکه هم‌تألفی موسسات در نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی
منبع: یافته‌های پژوهش

با توجه به تصویر (۲)، نویسندگان نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی از ۳۳ موسسه با یکدیگر ارتباط علمی داشته و ۷۵ پیوند برقرار کرده است. همان‌گونه که در تصویر مشاهده می‌شود تحلیل خوشه‌ای شبکه هم‌تألفی موسسات همکار نشان می‌دهد که ۸ خوشه شکل گرفته است. ۲ خوشه بزرگ، ۲ خوشه کوچک و بقیه خوشه‌ها متوسط هستند. بزرگ‌ترین خوشه، ۵ گره یا دانشگاه در آن است. دانشگاه علامه طباطبائی، دانشگاه تهران و دانشگاه اصفهان در مرکز نقشه چگالی قرار دارند و از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند؛ زیرا نویسندگان آن‌ها بیشترین پیوند را با سایر دانشگاه‌ها دارند.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر به بررسی روند مقالات نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی در سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸ در پایگاه استنادی علوم جهان اسلام بر اساس شاخص ارتباط علمی با هدف ترسیم نقشه علمی پرداخت. جامعه پژوهش حاضر را ۱۵۶ مقالات منتشر شده نویسندگان این نشریه تشکیل داده‌اند. یافته‌های مربوط به وضعیت مقالات نشریه از ابتدا تا سال ۱۳۹۸ نشان داد که بیشترین مقالات در سال ۱۳۹۱ با انتشار ۳۲ مقاله بوده است. یافته‌ها نشان داده است مقالات این نشریه در سال‌های ۱۳۹۱ و ۱۳۹۸ روند رو به رشدی را دنبال کرده است.

در پاسخ به پرسش‌های مربوط به تولیدات و مشارکت این نتایج به دست آمد که بین فراوانی تولیدات و فراوانی مشارکت در شبکه نویسندگی نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی رابطه معناداری وجود دارد بدین صورت که نویسندگان دارای تولیدات بیشتر، مشارکت بیشتری با سایر نویسندگان در تألیف مقالات دارند به گونه‌ای که به نظر می‌رسد هرچه رتبه افراد بالاتر باشد، آن‌ها تمایل دارند با افراد بیشتری مشارکت داشته باشند و ارتباط علمی برقرار کنند. این مساله با پژوهش‌های پرهام و همکاران (۱۳۹۶) و صباح و همکاران (۲۰۱۹) همسو است. در پژوهش‌های آن‌ها نیز بین متغیرهای ارتباطات علمی با تولیدات علمی همبستگی مثبت و معناداری وجود دارد.

نتایج پژوهش همچنین نشان داد میزان مشارکت‌های علمی نویسندگان نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی در سطح مطلوبی قرار دارد به گونه‌ای که ۷۰ درصد از نویسندگان نشریه، روابط هم‌نویسندگی دارند. به عبارت دیگر، یافته‌ها از رغبت و علاقه نویسندگان به برقراری همکاری و ارتباط علمی با یکدیگر حکایت دارد. همچنین شاخص ضریب خوشه‌بندی شبکه هم‌نویسندگی نشان می‌دهد افراد تشکیل دهنده شبکه تمایل نسبتاً زیادی به تشکیل خوشه‌های مختلف دارند. این نتایج با یافته‌های پژوهش وانگ و همکاران

(۲۰۱۲)، زندیان و همکاران (۱۳۹۸)، دانیالی و نقشینه (۱۳۹۷) و اصنافی و همکاران (۱۳۹۶) همسو است. حال آنکه با پژوهش ارشدی و همکاران (۱۳۹۶)، بیگلو و ابوطالبی (۱۳۹۵)، سجادیان و محمدی (۱۳۹۵)، وانگ و همکاران (۲۰۱۲)، یان، دینگ و ژو (۲۰۱۰) و گوسارت و اوزمان (۲۰۰۸) مغایرت دارد.

نتایج همچنین نشان داد که الگوی دو نفره، بیشترین درصد الگوهای مشارکت نویسندگان نشریه را به خود اختصاص داده است که با نتایج اصنافی و همکاران (۱۳۹۶) همسو است. در خصوص سهم زنان و مردان، نتایج بیانگر آن است که نویسندگان مرد ۷۰ درصد و زنان ۳۰ درصد مقالات نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی را تألیف کردند. حال آن که پرکارترین نویسنده و نیز پراستنادترین نویسندگان این نشریه، زن بوده‌اند.

علاوه بر این، نتایج پژوهش نشان داد که در مقالات نشریه پژوهش‌های ترجمه در زبان و ادبیات عربی طی سال‌های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۸، نویسندگانی از ۳۳ دانشگاه حضور داشتند. بررسی عملکرد نویسندگان نشریه در خصوص همکاری‌های برون دانشگاهی نشان می‌دهد که در میان ارتباطات علمی صورت گرفته با سایر دانشگاه‌ها، بیشترین مشارکت میان نویسندگان دانشگاه علامه طباطبائی، دانشگاه تهران و دانشگاه اصفهان صورت گرفته است.

در پایان پیشنهاد می‌شود نویسندگان نشریه به همکاری‌های علمی خود ادامه دهند؛ زیرا این مشارکت سبب تبادلات اثربخش ایده در آثار علمی می‌شود و در نهایت موجب می‌شود آثار علمی بیشتر و البته با کیفیت‌تری تألیف کنند و نتایج آن می‌تواند به دریافت استادهای بیشتری منجر شود. همچنین متولیان امر و مسئولین پژوهشی کشور باید تدابیر منطقی اتخاذ کنند و نویسندگان را به انجام کارهای پژوهشی گروهی ترغیب کنند.

منابع

- ارشدی، هما، محمدامین عرفان‌منش و نجمه سالمی. (۱۳۹۶). «ترسیم و تحلیل شبکه‌های هم‌نویسی پژوهشگران دانشگاه شهید بهشتی در حوزه‌های علوم اجتماعی، انسانی و هنر». *پژوهش‌نامه علم‌سنجی*. س ۳. ش ۱. صص ۷۰-۴۸.
- اصنافی، امیررضا، الهه حسینی و سارا آمایه. (۱۳۹۶). «ترسیم و تحلیل شبکه هم‌نویسندگی مقالات کنگره ملی «آسیب‌شناسی خانواده» با بهره‌گیری از شاخص‌های تحلیل شبکه اجتماعی». *خانواده پژوهی*. س ۱۳. ش ۲. صص ۳۳۳-۳۱۹.
- بیگلو، محمدحسین و پروانه ابوطالبی. (۱۳۹۵). «ترسیم شبکه هم‌تألفی پژوهشگران حوزه کتابداری و اطلاع‌رسانی طی سال‌های ۲۰۱۶-۲۰۰۶». *فصلنامه مطالعات دانش‌شناسی*. س ۳. ش ۹. صص ۲۰-۱.
- پرهام‌نیا، فرشاد، فاطمه نوشین‌فرد، نجلا حریری و صدیقه محمداسماعیل. (۱۳۹۶). «تأثیر عوامل ساختاری بر ارتباطات علمی و تولیدات علمی دانشگاه‌های ایران». *پژوهش‌های نظری و کاربردی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی*. س ۷. ش ۱. صص ۷۲-۴۸.
- خاصه، علی‌اکبر، مهدی فخار، مسعود سوسرایی و سمانه صادقی. (۱۳۹۰). «وضعیت تولیدات علمی محققین ایرانی رشته انگل‌شناسی در پایگاه اطلاعاتی آی.اس.آی». *مجله میکروپ‌شناسی پزشکی ایران*. س ۵. ش ۱ و ۲. صص ۵۳-۶۵.
- دانیالی، سمیرا و نادر نقشینه. (۱۳۹۷). «مطالعه روند پژوهش و ترسیم نقشه دانش قلمروهای پژوهشی فعال حوزه بازیابی تصویر بر اساس مقالات نمایه‌شده در وب آو ساینس از سال ۲۰۱۲-۲۰۰۱». *پژوهش‌نامه علم‌سنجی*. س ۴. ش ۷. صص ۱۱۹-۱۴۲.

- زندیان، فاطمه، علی مرادیان و محمد حسن زاده. (۱۳۹۸). «تحلیل شبکه همکاری علمی پژوهشگران حوزه پزشکی ایران با استفاده از شاخص های شبکه اجتماعی». *پژوهش نامه علم سجی*. س ۵. ش ۹. صص ۹۹-۱۱۶.
- سجادیان. محمد و اکرم محمدی. (۱۳۹۵). «تحلیل و ترسیم ساختار شبکه علمی هم نویسندگی (هم تألفی) و شبکه همکاری مقالات ارائه شده در چهاردهمین و پانزدهمین و شانزدهمین همایش صنایع دریایی». هجدهمین همایش صنایع دریایی. کیش.
- گنجیان خناری، علی. (۱۳۹۷). «واکاوی چالش های ترجمه ادبی: بررسی تحلیلی نوع متن، اجزای متن و چالش خواننده». *پژوهش های ترجمه در زبان و ادبیات عربی*. س ۸. ش ۸۸. صص ۹۶-۱۱۴.
- محمدی، اکرم. (۱۳۸۶). «تأثیر ارتباطات بر تولید دانش». *جامعه شناسی ایران*. س ۸. ش ۱. صص ۵۲-۷۵.
- مرادی مقدم، حسین، روح الله خادمی و حمید کشاورز. (۱۳۹۸). «بررسی برون دادها و ترسیم شبکه هم نویسندگی محققان دانشگاه سمنان در نمایه های استنادی وب آو ساینس». *مطالعات کتابداری و علم اطلاعات*. س ۲۶. ش ۱. صص ۱۷۴-۱۵۳.
- نوروزی چاکلی، عبدالرضا، محمد، حسن زاده، محمد نورمحمدی و علی اعتمادی فرد. (۱۳۸۸). «پانزده سال تولید علم ایران در پایگاه های موسسه اطلاعات علمی ۲۰۰۷-۱۹۹۳». *فصلنامه کتاب*. س ۲۰. ش ۱. صص ۱۷۵-۲۰۰.
- Gossart, C., and Özman, M., (2008). Co-authorship networks in social sciences: The case of Turkey. *Scientometrics*. Vol 78, No 2, Pp 323-345.
- Kuzhabekova, A., (2011). Impact of co-authorship strategies on research productivity: a social network analysis of publications in Russia Cardiology University of Minnesota, <http://www.conservancy.umn.edu>

- Sabah, F., Hassan, S., Muazzam, A., Iqba, S., Soroya, S. H., and Sarwar, R., (2019). Scientific collaboration networks in Pakistan and their impact on institutional research performance: A case study based on Scopus publications. *Library Hi Tech*. Vol 37, No 1, Pp. 19-29.
- Wang, T., Zhang, Q., Liu, Z., Liu, W., and Wen, D., (2012). On social computing research collaboration patterns: a social network perspective. *Frontiers of Computer Science in China*. No 6, Pp.122-130.
- Yan, E., Ding, Y., and Zhu, Q., (2010). Mapping library and information science in China: A coauthorship network analysis. *Scientometrics*. Vol 83, No 1, Pp. 115-131.